

palisian nua qemaljup

aicu qemaljup nu aya, sinan pazangal a kakudan nua paiwan. azua tja kakudan a sicuwayan tua siqaljupan, masanliyaliyaw a palisian. azua pasusu tua palisian, mavan a papuluqemi sa pavayan nua naqemati tua tjaliyaw a sacemel. aicu a qemaljup nu aya itjen, ini a masavid a tja saliman a tja sapiculan tu tja sepi, tja pazangal a malain a pasusu tua palisian. aicu maka tua palisian nua qemaljup na masanliyaliyaw.

azua sangasangan pakatuakeman-- nu qemaljuqaljup itjen, palisi a keman tua saaljualju aya, salulum aya, sasequsequ aya, uri masasequ sa mingtjus a sacemel sa kavilad.

azua masanmusalj pakatuatjasikudakuda-- nu uri pasusangas tua qemaljup, tjaljapazangalan a paqetjutj aya, venaqesing aya, kirivuan aya, kisalud aya. qumalji a turivecan nua uqaljaqaljajay ini a maqati a vavayavayan a tjemapis.

azua masantjelulj pakatua qadaw-- azua paqulidangata, timitja a paiwan a siqaljupan, tjaljapalisian a qemaljup nu kaljavevuan tjalu tua pakasangs tua kaljakivaquan. mavan a siqaljupan a paqulud, nu makakivaquanga sa kemasi tua kaljaudraman tjalu tua kaljadjadjeljeman.

azua masansimatjelj pakatua tjanasian a cauvau-- izua azua makatua palisian nua qemaljup a pakatua tjanasian a cauvau, paru nu izua tjumaq a napualjak aya, nasaqetju aya, nu izua iqinaljan a pucekelj aya, nu izua namacay aya. azua masanlimalj pakatua sepi-- nu namisepi tu icua uri sivai nua tjavuvu, mavan a uri papuruem, sakanuvaik a qemaljup uri djemameq. sakanunakuyakuya sepi, azua uri kiadju a itjumaq, nakuya kaadilj a vaik a qemaljup.

azua masanunem pakatua qayaqayam-- izua azua pinaka sisilj(erit) a qayaqayam, nu pakasangas tua sivaikan qemaljup, nutja langdan sa namavurvur sa namapurepure a sizaingan, qemulip itjen a vaik a qemaljup, mavanusepasalivitjen. tjaljanakuya azua keljis katua tjidjidr, nu mecevang sa maciyur a cemain, mayamaya a kiqadilj, mavan a tjasisekakudanan.

qemaljup nu aya itjen a Paiwan, na uqaljajay kakudanangata, uri na masanpicul na masa nrakac, avan nu sika seman pazangal tua palisian tua qemaljup.

狩獵的禁忌規範

排灣族傳統狩獵中有多種禁忌，尊重狩獵規範的獵者，會蒙受天神祝福，能獵得更多動物。有關狩獵禁忌規範，可分成好幾類。

食物—狩獵時，禁止吃甜食、香味、臭味，動物聞到會驚嚇而逃。

行為—出獵前，忌諱放屁、打噴嚏、爭吵、與妻行房，女人不能觸摸獵具。

季節—狩獵季節是從小米收成後的秋冬季。

生命禮儀—有關人的生命禮儀之狩獵禁忌，如家裡有生產者、生病者；部落有人結婚、往生。

夢占—前晚有夢到祖先將要給東西，出獵將有獵物。夢境不好的，就不要勉強去狩獵。

鳥占—出獵前，聽到 sisilj(erit)鳥雜而急的叫聲，則停止出獵。最不吉利的是 keljis 和 tjidjidr 的鳥同時出現叫聲，不要勉強出獵，以免發生危險。

動物占—打獵途中，看到 qaratuvutuvulj 黑色小土撥鼠鑽土橫互於路徑時，將會有意外發生，不可以通過。鳥占及動物占，是狩獵最嚴重的禁忌規範。

狩獵，乃男人本來就是天職，身為一個英勇的獵人，必須要學習這非常重要的禁忌規範。

seman umaq

ka sicuscusyan, nu nasa seman umaq itjen, tjara izua tacavilj a padjulu tua sisan umaumaq a nanemangamanga. sema gadu anan itjen a ljemizaw, sa kim tua kudrakudral a kasiw tu san qeluzen kata sialangan, nu izua anga kasiw tjapukeljangan. qau, pasemalavan a mara kasusu sa vaiki a semeqas, nu i dudut siparakac tua gung a pasa umaq, nu cemadja a kinikasivan sipatjavau tua zaljum i pana kini kasiw, ita kaljaljaleqelan sa kedri a zaljum i pana, maqati a sipaqaljudj a kasiw kata quway.

nu pinadjulu anga paridiw a sisan umaumaq, pasemalavan a uqaljaqaljay i qinaljan tu pusaladj a seman umaq. a vavayavayan vaik a kiljaviya, sa padjulu tua kakanen katua tatekelen na uri karakuda caucou.

nu temapatapaw tua qaljiu, mangtjez a pusaladj a taqaljaqaljan, izua seman qau, izua venengetj tua ljaviva, izua pagaugau tua quway, garavagau a timaimanga i qinaljan, marasudj a marepusalasaladj a mapuljat a caucou anga.

nu makatapaw tua qajiu, padjulu tua djeljep na qumaqan, izua kakataqedan, kakesan, papulamiyan, saseqetjan tua makakaizuazua nemanga kata papu giusiyan.

ita tjaisangasangas, pinacaculudj a sinaqau sa lingdjelji a seman djeljep, a i sasau tinapavan tua ljaviva. vililjanga. ayain anga tua tjaukacaqi nua gung, a kinakedriyan a ravuc katua na djuway a qipu puzaljuman sa patataudi a seman ljicaq, si djerec tua sinan djeljep a qau, caljeqilj tu inika marekutj tua zaljum.

a seman umaq inikamin a pu umaq a karakuda, sika rasurasudj na taqaljaqaljan a caucou sa qemacuvungi. nu zua uri semanumaq kiseljavak a pusaladj a mapuljat a taqaljaqaljan, avan nu palisi sa pakaleva ta vaquan a umaq, maqepuqepu a taqaljaqaljan a kasusu kata qalialiyan a meseljaseljang a malevaleva, a ramaljemaljeng a vavuluvulungan semenasenay tua kasicuayanan a ljayuz tu sikusaluan a kiqaung tua sevalitan a papuluqem kata kiljivakan. sa paseljavak tua levan nu semman umaq tucu sepagalju nga ravac, si patukulj tua kisan seman umaq maqati seman na makirangez tu bulay a umaq. pakavililjan anga pavai tua paisu. mapavalivalit a kakudan tua kinapavalitan, na kipaquentjan itjen aravac tua sisan umaqan a sicuayan.

蓋房屋

以前若想蓋房子，大約要花一年的時間備料。先上山尋找可作為柱子及橫樑的大樹做上記號，再通知親戚一起去砍伐，若在附近就用牛拉木料回家，若在遠方就利用溪水搬運木料。

材料備齊後，通知部落的男人幫忙蓋房子，女人前往割茅草，並準備工作人員的食物和飲料。

蓋屋頂時，全部落的族人都來幫忙，有的削竹片、有的束綁茅草、有的遞送藤條，整個部落都動員起來，團結合作。蓋好屋頂，準備房間的隔牆，有臥室、廚房、穀倉、倉庫和牛車庫。

早期，牆壁是用竹片交叉架起來的，外面再覆蓋茅草。後來用新鮮的牛糞、切細的稻草和黏土加水混合成泥狀，砌在架好的竹牆，非常堅固又防水。

蓋住屋是整個部落族人共同完成的，若有人要蓋房子，所有族人參與協助，新屋落成時，族人親友齊歡慶，耆老吟唱古謠感謝祖靈庇福，並分享喜悅。

現在蓋房子非常方便，交由建設公司就可建蓋堅固又漂亮的房子。習俗也隨時代在變，很懷念從前蓋住屋的情景。

zemululj tua paisu

ka temakesikesi amen tua kusiau, izua nga kakicaquanan a zemululj tua paisu, izua macidilj a sinsi a kipu sengsengan, na qemati a gaku a malalumalj tua sizululjan ta paisu, ayatua na remanau tua nia siqauzeqezan sa zululj tua paisu a kakudan.

a sini pavai nua nia matjaljaljak a paljaljekedrikedri a paisu nia sipavai a tjaliaw tua sinsi sa vecikan tu zulujen, nu unem anga cavilj sa ne kitjula ki izua nga liawliaw a paisu lja! nia paqayam sa ne keljang tua kay a “ zululjen a kedri masan liaw ” a patarevan.

timitja sekacalisian avan ana tja uraur. m tua paisu a caucaw. amian a pakatua qauzeqez a zemululj tua paisu a kakudan, maqati a setjukuda tua paulaulan, sa kananguaq a sikdan. izua paisu a pacuru a temakesi, qemati tua sengsengan, qemacuvung tua vinarungan a kininemneman... nu qemacuvung tua katuluin sa izua sengsengan, izua nga sikavaljutan nua taqumaqanan. leljain a kilalaing a kinipaisu, ika pumin a kicaqauan tua zuma gizicu, qemati uta tua kasizuan nua sipupaisuan.

izua kakaian, “ a pusepi ika tjabulay tua nanguaq a sikudan. “ a paravac tu ru qauzeqezan avan nu sipu paisuisu. ” nu paravac a karakuda

saka piteval a ika qauzeqez, vililj ktjara neke nu anemanemanga. tjuruvu a caucaw nu izuanga latjakan tua paisu, pateljip anga tu akumaya inikaen na kemeljang tua zemululj, bulain a si lilalaingan tua paisu, sa pakirimu a zemululj. nu patagij anga kisudju, puvaljaw, paquzip tua marka aljak, aza si veli tuaumaq a paisu, ikamanu kedri a paisuan.

tjara tjen a meramaljen nu ikanungida qadaw, kitjaula nga tua sengsengan, ika maqati anga karakuda, a izua sizululjan a kakudan a caucaw, ki maqati a pakakudakuda tua zinululj ka qaqunuan a paisu, kina masilevan a pacalivat tua rinamaljengan a sikavaljutan.

timun a qaunuan a maqacuvucuvung, nu nasapatjesazek mun tua vinarungan, kaqauzezu a paisu maya piteval, paqenetju sa kismulja tua “ zemululj ta paisu ”, tjara tjen a masalu tu uri na manguaq a su kinaikacauanan.

儲蓄

從國小，學校有實習儲金局，學校還有存款競賽，要我們養成節儉儲蓄的好習慣。到時可由家長選擇領回或繼續存入郵局新開立帳戶，持續儲蓄的好習慣。

零用錢大部分都交給老師登記儲存，六年畢業就有一大筆錢，體驗到「積少成多」的意義。

我們原住民被認為經濟弱勢。唯有藉著節儉儲蓄的習慣可脫離貧困，改善生活。有錢升學、創業、實現夢想……。妥善管理所得，學習其他技藝，還可開闢財源。

俗話說：「命好不如習慣好。」「勤儉才是致富之道。」許多人會在急需用錢時，才後悔自己當初為什麼不儲蓄，做理財規劃。談戀愛、結婚、養兒育女、買房子要花的錢，都不是小數目呢。

我們都會有老去的一天，退休了，無力再工作，有儲蓄習慣的人，就可以享用他年輕時積攢的錢，度過愉快的老年生活。

年輕朋友們要實現你的夢想，就要省下錢不要亂花，要牢記並實踐「儲蓄」，相信它會使你走上幸福的人生。

qadaw kata qiljas

kasauny na masu vaqu a vililjan anga a qadau.

nu qezemetj uy maqepu a mapuljat a semata mazazangiljan a.

ti kurilj katuwa sika taqaljan na maqepuqepu ita mazazangiljan a

kasasavan a kemakan a masasudjusudju.

azua kakedrian na malalaylayng a kivantavang i palingulj.

azua si puljaljakan ati muni skulilj sa qemawqawng a kisanpavalan.

na maluljay anga tu siqawqawng, tjemeqang sa kivadaq tjay

kulilj, “vuvu, akumaya tekuteku sa kalevelevan, ika mapateljal ta qiljas aicu

a kadjunangan, kaw iru ku sekulilj.”

sidjeli ni kurilj sa tevelay, “muni! kasicuayan a kalevelevan na

yatekuteku na ljemaljukuljukuan a djemacac na maqati!”.

ka sicuwa! yan azua kalevelevan na yatekute ku.

kaw ika amin a yatekuan, na miseleman saka na maqeljepetj atja

varung. matu avanazuwa nama caqeve sana mavelid a paliyuk.

na izua tu qadaw, azua ti qiljas a vavayan na venarung tu sasau a maisu

ta vaqu. kamanu tjemeqang scugecug ta kalevelevan, timadju sa

ljemaljukuan ljakua na mavungelay iky maqati.

nu kemudanga ika sini kaumalj, ulja avanazua ladruqan na qaselu nu

cidjingen scugecug ta kalevelevan. ika maqati a masipicul, siki vadaq ta

cekelj ati qadau tjakuda in aya.

patevela ti qadaw, “ika kemuda, tja si pasipicul a tjemeberung!”

ti qiljas pasusu tani qadaw a kay kaw vaik a karakuda, ljakuwa

namaqal a picul nimadju. amina “tung! tung!” aya, inianan ka tjeberung.

kau ti qiljas kipaqueljing. tjay qadau.

sa djadjasan tazua a ladruadruq a qaselu, kaw si pasipicul kati kaljalju a

paljevavaw cemugecug, “pung” aya zemaing. palamu tjeberungan azua

kaleveleven tu tjaljiqacu a ljuva.

太陽和月亮

今天是小米祭的最後一天，晚上大家到頭目家慶祝，族人聚在頭目的廣場吃飯聊天。孩子們在玩追逐遊戲，最小的 muni 跌了一跤，趴在地上大哭起來。

為了安慰 muni，說起了天空、太陽和月亮的故事。遠古時候，天空低低的，而且又暗又悶，就像被大鍋子倒蓋，大家都要彎著腰走路。

有一天，有個女人想出門舂小米，但長杵一提起來就撞到天空。完全無法施力，她著急了，就問丈夫該怎麼辦。

丈夫說：「沒關係，妳用力捅！把天空捅一個洞就好了。」但她的力氣實在太小了，他走過去抓住長杵用力往上撞擊，天空立刻破了一個大洞。天空發出一連串的響聲，開始不斷上升到最高最遠，接著風來了，光也來了。兩人看傻了眼還站在那裡發楞，一陣龍捲風將兩人捲上天空，於是他們就變成了月亮、太陽。

孩子聽完故事後七嘴八舌地發表意見，全都忘了吃飯。